

ДИОНИС ТАНАСОГЛУ

ХОШЛУК

ДИОНИС ТАНАСОГЛУ

ХОШЛУК

стихлар

АРХИВ
СТЕПАНА КУРОГЛО

картя молдовеняскэ * 1970

«Хошлук» («Счастье») — новая книга стихов Диониса Танасоглу, известного читателям по сборникам на гагаузском языке. Пламенный певец цветущих буджакских степей в предыдущих книгах, он в этой книге обращается к более широкой и обобщающей тематике, воспевая большое счастье советских людей, их думы и чаяния. Новая книга автора — это новая веха в его творчестве. От нее веет глубоким оптимизмом.

Сборник назван «Счастье», но это не обычное описание человеческого бытия, труда и творчества людей, их радостей и волнений. Автор олицетворяет понятие счастья: оно повествует, само ведет рассказ, ведет читателя по жизни, думает вместе с ним, ставит и решает вопросы, спорит. Книга очень своеобразна как по форме входящих в нее стихотворений, так и в плане отображения в них жизненных явлений. Олицетворенный образ счастья, радости заставляет читателя думать, размышлять, вести живые споры постоянно — о жизни, о критериях добра и зла, о браке и семье, о воспитании, о любви и красоте человеческой, о гражданском долге и долге каждого в созидании будущего.

Думается, что книга найдет пути к сердцам читателей.

Г. Гайдаржи

I. Хошлук

(счастье)

GAGAUZ MILLI ARHIVI

No 1430

**«CENTRUL DE CERCETĂRI
ȘTIINȚIFICE AL GAGAUZIEI»**

**НИЦ ГАГАУЗИИ
ИМ. М.В. МАРУНЕВИЧ**

ЙЫЛДЫЗЫМ

(Моя звезда)

Дуумушун сән бу халк ичин, шылак,
Белли шиндән селли раатсызлыктан!
Сефтә йоллар пек чок, сабаа анжак,
Салт уйанмыш тараф караньыктан...

Гери калмыш кенди өмүрүндән
Бу халк, хем зор бакар те айдыннаа —
Пек чок бакмыш о караннаа дүндән,
Бакамаз, инанамаз сайгыннаа.

Уйашыклыы ама герчек, дерин —
О дүшлерни хилизлетмәә калкэр,
Бей, йылдызым, шафклы гит илери
Хем быкма хич она айдын етмәә!

ПОЭТ!

Түркү гиби дарсык чалмаа
Хем дурмаксыз инан тутмаа,
Халкым ичин, өмүр ичин,
Гиргин йа сән дә калк чаармаа!

Стихы дүзмәә, йазы өрмәә
Бизә дүшмүш, узак гөрмәә,
Үклү йоллар наны гидәр
Уйгун да лафлан гөстермәә.

Қо лаф ий өзлән хеп долсун,
Дилимиздә зенгин олсун,
Бужак гиби, гөзәл дилим
Шефтелидән татлы болсун.*

Хем йазманда унутма хич,
Ки, бу гүнә гелинжә, динч

* Болсун (ески) — олсун.

Пеливаннар дурамазды —
Халкым верилмеди дә хич.

Қо сөз ичәбилсин бүтүн
О жан хошлукларны бугүн,
Учтан ужа Ватанымда
Қо гездирсин мутлу үкү.

БИЛСИН ДҮННӘ...

(Пусть знает мир...)

Бүтүн дүннә иштә билсин,
Ки гагауз чыкты гүнә!
Дууду онун да йылдызы,
Советистан она дүннә.

Хем ани дийл салт өлмеди,
Ени бу гүн'чин савашып,
Жаны дурмаз емишледи
Адеет, түркү, заамет карып.

Кушку олуп хеп коруду,
Сарып, өрттү дә гөтүрдү
Ба йаамурлууннан йыртыклы,
Ба мешининнән йамалы,
Пешиннән кеневир гөлмәән,
Ба ичиндә йыртык калпаан,
Чарыкларын, йалын айаан
Делим-дешик табанында,
Қахыр сесли кавалинда,
Сүрү койун арларында,

Услу ешӑн самарында;
Пулуун му йан демириндӑ,
Кескин кылыч мы ўзўндӑ;
Топрак бордей ичериндӑ...

Колай мы, зор му — гетирди
Сербест бу дернӑӑ хепсини,
Тембел-бошеллӑн гелмеди —
Жӧмерет койду хер несини.

Гӧзӑл дилдӑ верди селӑм,
Да ортаклаа тез карышты,
Ватаи олду она айлӑ,
Қардашлара не йаннашты.
Овнарлан насыл хош гезер,
Хем не ӧмўрлӑн конушӑр!
Хелал заамет тефтериндӑ
Ени пулуклан йазылӑр;

Хавезлӑн не чалӑр тўркў,
Ойун ени, адеет дўзер
Топлӑэр да гӧзеллини кўртўн,
Ени заманнары сўрер.

Бунарлан сарсалӑэр бени
Халкым, сызлӑэр да хошларым,

Жаным йанэр, бооржум ени,
Далгаланэр дуйгуларым.

Хей-хей, стихым, сыкы тутун:
Халкын о жан зенгинникли,
Өмүрүнүн үсек бойу
Сыйар мы лафларна сенин?!

Дили дүзмәй ләзым, достум,
Биздә умут, чаарэр даннар —
Уйгун сөзләрләи докунсун
Легендалы бу заманнар!

ИАПРАКЛАР

(Листья)

Сүрүйлән силкинер не йапраклар,
Севинерәк, файда ки брактылар,
Казанчларны вар сансын каблетмәә —
Топрак ерә чаарэр тә өдешмәә.

Дейжән сә: не файда о йапрактан?
О илкйазын салт ешерди гөзәл,
Майылатты дүннә бир үзүнү.
Шеннендирди дүннә бир үзүнү.

Кушлар маалеленди ичлериндә,
Йавруларнын учмак зааметиндә,
Мейвалара гөлмек хем олдулар,
Хем трудалы топраа гөлгейлән бактылар.

Шинди гүзә олуп гержик донак,
Мейвалары — сепетлердә анжак,
Сүрүйлән алатлээрлар ерлерә
Услу бакмаа кушсуз о тезлерә...

Да буйуруп о бой күрклү кышы,
Гелсин конак олсун тарафымда,
Хош уйкуйа бөлүклән йаттылар
Қаба биз йорган тә алтында...

КОЛЛАРЫН ДУВАСЫ

(Мольба рук)

Поурулдасын некадар да пек бизи,
Сызласын екләр,
Дуймайлым кендимизи...
Ама перейә конар елләр,
Сялт паалы хем файдалы калсын изләр!

Дуүлдәсин некадар да пек бизи,
Таш гиби четин,
Серт олсун авуч бези...
Ама перейә конар иедин,
Каар гиби йымшак ишин хем пак, метин!

Пармаклар ара-уҗу олсун сынгын,
Қабарҗык шишсин.
Иазмактан тутсун йангын...
Ама передән гечәр чизин,
Қоркмасын ийлик ичин вермәә изин!

Бааладасын да сыкы, сыкы бизи —
Бәлүнсүн коллар

Демөгтә чавдар гиби...
Ама нерейә дүшәр ешләр,
Ко севда ичин олсун бу букаалар!

Тут бизи калдырылы хем йукары,
Байылсын синир,
Нижә дик дурэр парды...
Ама кәр калсак та фит синжир,
Ко хошлук ичин олсун бу бир денир!

Вер дә туталым сыкы, качырмайлым,
Йапышсын елләр —
Өмүр'нә айыртмайлым...
Ама байрак салт олса иллә —
Дийл түфек, йа есирдә тикен телләр.

Де йа алалым кужак, ташыйалым,
Ко копсун коллар,
Биз хазырыз алалым...
Ама вермә хич өлүм сачан топлар —
Шен ушак салт бракын ташысын коллар!

АТАЛАР УИУЙЭР... ✓

(Предки спят...)

Бак, аталар уйуйэр гөзәл,
Өлә гөзәл, сансын дири,
Ер алтында кожа күйләр,
Сансын дүнкү күйләр бири...

Үрүк не бобалар уйуйэр,
Дүзмүш ани не чок йоллар,
Палпак не аналар уйуйэр,
Буүтмүш ани бунжак ооллар...

Уйуйэрлар хош, бак Бужаклар —
Чывгынныксыз хава ичи.
...Танык гирдийди аталар
Мезарлара бу гүн ичин...

ИСТЕЙИШ

(Желание)

Кушку висан о сойуна
Истеерим бән чоктанына;
Ачык гелсин сабаалары,
Ўүленинери дә боллуклу.
Динненмекли авшамнары...

Ихтиар планетайа генчлик,
Дүниә кадар гениш шенчик,
Хем йылдызлы да гежеләр,
Гүшү гүниәр хем сефаалы
Узун хошлу да ежелләр!

ИНАНЫМ

(Вера моя)

Уёуэз дә олсам,
Анасыз-бобасыз.
Қалмам йалныз йә,
Буҗаам саа-семкән, кахырыыз,
Тунам акаркан денизә...

Хаста да дүшсәм,
Чүрүсүн дөшекляр,
Олмаз аарым дә,
Кадынҗам шейкән, кывраклы,
Фенцә ойнаркан дүүинердә...

Дилеиз дә калсам,
Лафларым тутулсуз,
Азым сысмаз йә,
Хошлук долларкан гүүслермә
Хем варкан, не демәә сизә!

Ишитмәз олсам,
Аар куршун кулаамда,
Сесләрим хеп тә,

GAGAUZ MILLI ARHIVI

No 1430

17 «CENTRUL DE CERCETĂRI
ȘTIINȚIFICE AL GAGAUZIEI

НИЦ ГАГАУЗНИ
ИМ. М.В. МАРУНЕВИЧ

Маанә өтәркән биткисиз
Ватаи ичин метин псеттә!

Гөрмәз кәр олсам,
Гежели гөзлерим,
Дүниәм тунмаз йа,
Даны айдыккан тарафын,
Қысмет илмишкән бурайа!

ТАРАФЫМЫН ҮРÄÄ

(Сердце края моего)

Басэрым йамачтан бән йамажа,
Бир алчактан башка алчаа,
Гениш подиш, чайыр узун гүлер
Да ишидерим: бей, Бужаан
Батал о гүүсүндә байыр дүүлер!

Байыр мы о? Ачан урэр, дуйэр Ватан,
Ки тарафым саа-сем хоштан...
Бу дийл байыр. Дүүлер каави бир жан,
Нижәл дә хер бир тарафын, дүүлер,
Бүүер... үрәадир бу хализ Бужаан!

О гүүсүндә ама заманардан
Дүүлер огуз үрек сертлии,
Пеливанник; дор'лук кини дурэр
Балкан хайдуклуундан калма,
Тунә дуйгу хем далгасы урэр...

Россиянын гениш ана илли,
Салдат кылыч гиргинникли,

Ани калә гүүсләрлән калктылар
Кара булутлара каршы,
Чоктан бу топракта те йаттылар...

Хем таа дүүлер бу гүүслердә четин
О йылдызлы умут сүрән
Галацанын калкынтыжы үрәя,
Байраклылар, не дүштүләр
Бужакларын зеедли о гүүсүнә...

Тарафымын үрәя хем топламыш
Дүнкү дүшән үреклери —
Таазә мезарлары ая йылдызлы
Памачларда дүүләрләр не —
Унутма, генч, душман бак курназлы*.

Гениш Ватанымдан кувет алып,
О бүүн дүүлер нижә байыр,
Хеп сыклашып кысметләрә каршы,
Сыкы тутуп йашамактан,
Урэр-урэр, о гүүслердән ташып!

* Курназлы — шалвир; синиржи.

ЛҮЗГЕРИН ШЕННИИ

(Радость ветра)

Лүзгәр гезер евдән евә,
Өлә хошлу — сокак алмээр
Да хепсиня — йалпак селәм,
Сарын өпер, серин бакэр...
Донакланмыш,
 кокуланмыш...

Сордум:
— Нердән о кокулар?
О дүзгүннүк, о дуйгулар?
Гөзәл лафлар...?
 — Гөзәл коку
Башчаларын верди сенин —
 долуймушлар!
Шеннин каптым түркүлердән —
 ениймишләр!
Гөзәл лафлар — поэтлердән;
Хошлуу алдым бу күйлердән —
 кысметлиймишләр!

АДЫМНАР

(Шаги)

Сокак долу адым гидер:
Поргун адым, йа алатлы;
Гидер уйгун хем канатлы,
Сансын сокак кенди гидер...

Бу адымнар гелер кырдан,
Хеп таа гениш хем аар басып;
Бешйылыклар бөлүк ашып
Чыкэр оннар заводлардан...

Гечәриз ми йолдан йалныз,
Ики саде аяк олуп?
Чоклук ачан, бирлик олуп —
Тутун оннарлан, гит раатсыз!

...Йалныз да вар адым гезер:
Тә йәр йәрдән дөнер геч саат,
Чиркин женктән дөнер сакат,
Йа кызына ана гелер...

Ихтиар хем вар о адымнар,
Не билдиләр чатлак өкчә,
Узун хем зор изләр гечә —
Дүшер тә бүүн хошлансыннар.

Күчүк сә адымнар бүүер,
Ойнээрлар шинди бейгиржик...
Изчезлери таа дийл гержик,
Сокак са оинары беклеер.

АДЕЕТЧӦ СӦН ДӦ

(И ты)

Бобан, дедӦн сенин
Хайван гӱттӱ, чобандылар.
ТӦ сӦн дӦ гӱдӱжӱйсӱн бӱӱн
АдеетчӦ, инанны,
Быкмаз хем чалымны...

Койуннарын сенин
Топлу стихлы о кнатларда,
Шаниээрсын сӦн бу занаты
АдеетчӦ, инанны,
ХалкымжӦ кызгынны.

Сӱрӱлерни сенин
Ески о чобаннар бакӱр,
Ӱст кӧшейӦ сора койӱр,
АдеетчӦ хатырлы,
КендийжӦ сабырлы...*

* С а б ы р л ы (сабурлу) — даӱанмаклы.

НЕКАДАР ЙЫЛДЫЗ...

(Сколько звезд...)

Хер йылдызын хошлуу да вар,
Качса да биткисиз;
Биткисизлик хошлу акар
Йылдызлара сессиз...

Да нектар йылдыз хошлуу
Шылардыр гөклердä,
Қо оқадар инсан хошлуу
Гезсин бу ерлердä!

ÖMÜRŪM

(Жизнь моя)

✓
Койма бени үст көшенә,
Икона еринә,
Катлы евлерә.
Таа ий бени йап бир өртү
Мутсуз евсизлерә.

Алма бана сой гимнляр,
Алтын да гердәнияр;
Гөтүрмә заллара.
Таа ий бени йап бир гөлмек
Үсүз чыплаклара.

Вермә бана ток имекляр,
Айры да ичекляр;
Алма курбаннара.
Таа ий йап бир парча екмек
Гарип йаваннара.

Папма бени те-е, падишаа:

Куллаң, шенне, йаша!
Пивдирмә гөкләрә.
Таа ий бени йаң бир байрак
О кысмetsизләрә!

БҮҮ, КАТИНА...

(Расти, тамариск...)

Бүү, катина, бүү,
Йол бойунда.
Далжазларын дүзсүн
Гүз боллуунда
Кырмызы үзүм.

Бүү, катина, бүү,
Күйжә бойун.
Йол бойу да бүүн
Хошлук бойу,
Бонжуклары кырмызы.

Бүү, катина, бүү,
Йол бойунда.
Сән дә сайыл бүүн
Ени аулумда
Кысметли чотук.

Олдуи гечендә
Фкаарә үзүмү.

Йолжу кафадары...
Да не безеерсин
Ўзбекли аналара,
Бонжуклу Бужаклара!

БАКАРАК ҚАЛСАМ...

(Приковал бы взор...)

Қалсам бакарак
Ешил қырлара,
Дүшәм, тутсам,
Темренин кужаанда йатсам...

Қалсам бакарак
Ўклү баалара,
Ўзүм топласам,
Салқымын белниә асылсам...

Қалсам бакарак
Мави гөклерә,
Учсам, етишәм,
Даннарын евинә гирсәм...

Қалсам бакарак
Ойнар сулара,
Иаамур хем олсам,
Далганын ичинә долсам...

Қалсам бақарак
Учар кушлара.
Ердән хем копсам,
Ўсеклини канады олсам...

Қалсам бақарак
Улу даалара.
Мешә салынсам,
Баталлыын бойуна сыынсам...

Қалсам бақарак
Ўсек байыра.
Ужа етишсәм,
Булудун сачына дийсәм...

Қалсам бақарак
Мутлу нисана.
Онун хеп олсам,
Даймайа ләзымны калсам...

Қалсам бақарак
Битмәэ өмүрә.
Бана быкмаса,
Бурадан хич керә чыкмаса...

ХОШЛУУН АЖЫСЫ

(У радости боль...)

Ианык дуйгулары, нижа бендә,
Санэрым йок башкасында, анам.
Сени зерә севәмедим тамам,
Унукуну гөрәмедим евдә..

Верейдим еер бүтүн дуйгулармы,
Етәрди, мытлак, бүүк өмүрүнә..
Пазык, унутмаклар күртүнүнә
Колверилдин, бракып кушкулары.

Иара бир хайли гүүсүмдә йанды,
Қопарды ичимдә, аар жанымда..
Гездим йанык дүннә бувазымда.
Гечти. Да хепси бир дүүнүк калды.

Вақыт таман гелдийди учайым
Ана йувасындан, казанч бакмаа;
Булдукча, бир парча сана бракмаа,
Унутмамаа чектинн кахыр пайы.

Ианык дуйгулары, нижа бена,
Санэрым йок башкасында, амам.
Сана зерә верәмедим тамам
Кайнак о севгими, дуума сендәп...

КИННИЙИМ МИ?

(Жажду ли я мести?)

Ен пек киннийим анама:
Ки дойрду хем уйутту;
«Тай-тай» тутту йа окутту,
Хем быкмады да ойнамаа...
Бүүттү бир дев кадар, да тә,
Карез койдум чоктан-чоктан,
Унутмайым өлдүйнән дә!

Киннийим дә не йәримә:
Чалды деликаншылымы,
Севди кылбык арсызлымы,
Койду дөнмәз ки жеремә —
Хошлу йува ики жана...
Ех, севежәм сусуз гиби,
Билсин ани киним фена!

Киннийим бән евлadyма:
Панызлымы бозду хептән,
Долду дүннәәм, копмам евдән,
Басэр «тай-тай» те ардыма...

Бетфа еттим: версин аллаа
Бүүсүн хошлу да кө гөрсүн,
Ах, нейдир о боба олмаа!

Хем нек кишиийм достума:
Не сыдырды икрам едә,
Ондан бакэрлар олдуума,
Хем куртардыйды өлүмдән...
Карез койдум — чыкардайым
Бии кат чектим не вар ондан!

Кишиийм фит өмүрүмә:
Дөндү хептән бөндән йана.
Не алышмыштым караннаа —
Чыкты гүнешлән өнүмә,
Хем адымы кысмет койду...
Буинар ичин — колвермейим
Қачсын бөндән, карез койдум!

Кишиийм нек хем кендимә:
Пымшээр кимикерә киним,
Ға аклымдан чыкэр беним,
Қи карезим вар кинимә...
Олсам йа таа кинни, фәна,
Бошламаса о ийликләр —
Қо хепси кинненсин бана!

БАЛЛАДА ЕСАБЫ

(Вместо баллады)

Чыкмышты гагауз,
Чобан, кыра сүрүйлән.
Ўсек тә үч кавак,
Бекчи бурда бүрүйлән,*
Гөрүп, дирсек дүртмүш
Бири, йаваш демиш:
— Не балабан олан,
Гиргин хем уз гелән,
Хем дик... Ләзым олсун
Бизим каваклардан бири.
Онуннан дост олсак,
Қысметинә долсак...

Йолжуймуш молдуван
Дана каршы умутлан.
Еди дә кодру сук,
Саллангачлы бу йууртлан,
Йола есап олуп,
Она каршы дуруп:

* Бүрү — думан калкынмасы.

— Иа бак, не аркалы,
Не картал бакышлы! —
Бир кодру кодруйа
Даныш етмиш бөлә. —
Ләзым олсун бизим
Кодруларлардан бири.
Онуннан дост калсак,
Бүлә йолу алсак...

Пипәрмиш кавказлы
Улу байыр быкмазлан,
Ташыырмыш үрәәндә
Ени түркү илкйазлан.
Байыр о учлары,
Бекчи ки Ватана,
Ашаа бирдән бакмыш,
Чоклу сесли баармы:
— Не үрекли, бахтлы,*
Қанарада атлы!
Ләзым олсун бизим
Байырлардан бири.
Онуннан дост олсак,
Бүлә түркү чалсак...

* Бахтлы — кысметли.

Гезер латыш батал
Дениз бойлу адымнан
Дениз сә биткисиз
Гөкәдән далгасыннан.
Бекчи бу бойларда,
Ону есан алэр,
Гөкү дүртүп, анэр:
— Па бак, не баталлы,
Услу хем хелаллы,
Дору басэр,
Дерин бакэр,
Далга гиби калкэр..
Олур олсуи бизим
Денизлердән бири.
Онуиан дост олсак,
Деринининя долсак...

Учэр атлы түркмен
Беркут канатларыиан,
Кызгын солуу кесип
Сары чөлүн кумыннан.
Чөлләр сә биткисиз,
Быкмаз, дийл гезисиз;
Бекчи бу тарафта,
Бүтүн Шаркистанда,
О атлыы гөрүп,
Хем даннары дүртүп:

— На бакы, не хызлы
О учмасы! Аслы —
Лазым олеун бизим
Лүзгерлердән бири.
Онуннан дост олсак,
О даншара учсак...

Руслан гечер гениш
Қырлар, сулар гөкләрләң,
Байраа кави тутәр,
Долай аллы ренкләрләң;
Хем кол-кола гечер
Онуннан кардашлар,
Омуз-омуз гечер
Кудрет ватандашлар!
Ону гөрүп, даншар,
Ўсек о байырлар,
Гечмәз хем тайгалар,
Чөлләр, гениш кырлар,
Дерин о деңизләр,
Ўсек тә о гөкләр
Шаш-беш бакып,
Диреек дартып:
— На бакы, не батыр:
Бакыш — узак бакыр,
Ўрек — дүүләң вулкан,

Адым — асир* ашып...
Хализдир о бизим:
— Кырлардан бири!
— Денизлердән бири!
— Хем гөклердән бири!
— Кодрулардан бири!
— Байырлардан бири!
— Лүзгерлердән бири!
— Бизимнердән бири!!!
Онуннап дост олсак,
Кысметинә долсак,
Бүлә йолу алсак...
Бүлә түркү чалсак...
Дериннинә долсак...
О даннара учсак...
О гөклерә чыксак...
Хем кардашларына,
О пеливаннара
Бой кафадар гитсәк,
Да хепсиннән хошлу
Пеливаннык етсәк!

* А с и р — узйыл; сена.

БУЖАК ГЕЛИН МИ ГЕТИРМИШ..

(Свадьба ли в Буджаке...)

Чыбык гүнү мў бу майда —
Йылын ортасында күртүн;
Гөрдүү ким вар мы бу айда,
Чыбык гезсин бир күй бүтүн?
Ўзләр не шен хызлы гезер —
Күчүү мў дүннейә гелмиш?
Не чок о каваллар чаләр —
Бужак гелин ми гетирмиш?

Боллук му йортусу демек —
Гечер колонвалар үклү:
Ики адам бойу демет,
Тарла кадар колач өзлү,
Шарап фычылары байыр
Гелерләр нижә бир чайыр!
Чоклук өтер о нааралар,
Кадынжайлан гечер оннар;
Пешкир, чичек сачакларда —
Олмадыр дүүн Бужакларда!

Серги ми ишчиләр курэр —
Уулдээр машиналар үклү:
Орак-чокан ондә дурэр,
Гечер о такторлар сүрү;
Еши станок бизыйэр,
Прибор картофи казыйэр...
Не гүр өтер о түркүләр,
Интернационал сөзләр;
Ал байраklar куҗакларда —
Португидур, бей, Буҗакларда!

БУРАДАРДА
(В этих местах)

Бураларда хашлак солуу йазын,
Пек йангына атэр ону хава,
Койса да чайырлар пелин аҗын,
Кӧргӧзлериӗ сиркӗ фычы баесын —
Панэр ерни о гӱӱдеси — хаба.
Да тез о дерелӗр саклар суйу,
Темрӗ салт титирӗр подишлердӗ,
Кӗр сыҗакчы о турнелӗр сойу,
Ачын бош гагалар, ӱсек бойлу,
Гӧлгӗ ичерлӗр хол сала ердӗ...
...Хошсуз заманнарда сыҗак солук
Салт йысытты завал о халкымы,
Кимӗ зарар — она файда олуп
Хава хашлааннан коруду донук
Хем умутсуз, ама ӧмӱр севӗн
о халкымы...
Ачан са йаамурлар гелип дӧкер,
Хамур гиби олэр чамур топрак,
Кернич йанэр халкым, йа тоналак,
Да ев йанэр, межи топланарак;
Ӧмӱр мӱ битмесин, йолу сӧкер?
Да бу му бетерӗ бураларда

Северләр пек сыжак олсун,
Хем бу му бетерә буруларда
Северләр пек сокакларда
чамур олсун...?

МАСАЛЫН ЗООРУ

(Сказкины заботы)

Масал мы йылдызлы йоллар
Күчүк ахмаклыыма
Дүзәрди бир чала
Топлу фырын сыжаклыына?
Йоллар мы гөклөрдән йылдыз
Бичмек заманында
Тутмаа истәрди хеп
Сары айын харманында?
Хем шинди дә масал артык,
Палан ки калмасын,
Хализинә йоллар
Хеп йылдызлы бакэр ачсын.
Йоллар да о йылдызлары
Тутуштурэт ердә,
Чинар о сулары
Чылбырлайып перделердә!

ИХТИАР

(Старец)

Ихтиар отурмуш сундурма башына,
Дерин йазылы аннысы.
Пыллар асылмыш о саркык кашына,
Күртүн бизлы кафасы.

Гүнеш илкйазлы окумаа савашэр
Узун заманны анныы.
Шопар башкабак гүнешә сувашэр,
Капсын азындан йазыйы.

Ихтиар са калкмыш сундурма
башындан,
Саркык кашыны калдырэр.
Гидер, йыллары актарып йашындан,
Ени йазылар йаздырэр.

СЕВИНЧЛИК

(Радость)

Донук олсун урāйн,
Китли ичин олсун —
Не вар, ки дуймадаан,
Севинчлāн о долсун?

Гелмиш достун ачык,
Хатыр сыжак етти —
О жанына артык
Севинч, сансын серпти.

Демни ана-бобан:
«Унутмээр о бизи»,
Урāйн сансын ондан
Сувазланмыш гиби.

Нялпак сормуш ешин:
«Евā гелжāн ми тез?»
Алэр бирдāн ичин
Нашамайа хавез.

Селәм вермиш гечән
Шопар—үренижи —
Жанын бүүер, дейжән,
Олэр севинижи.

Тә йанылдын иштә,
Ама О баармады,
Верди фикир ислә —
Ұраән дерт алмады.

Паалыйдыр севинчлик,
Инсан онсуз батыр,
Сага ондан динчлик,
Бак, сән дә йап хатыр.

Донук олсун ұраән,
Қитли ичин олсун —
Не вар, ки дуймадаан,
Севинчлән о долсун!

ФИДАН БАЛЫ

(Мөд)

Алардык аач балы,
Ийәрдик тә булуп.
Геләрди пек татлы,
Кәр дийлкән бал олуп.

Имәздик куван балы:
Илачты мы зерә,
Ки дийлди ми татлы,
Па бекимдик фкаарә?

Гөрәрди, безбелли,
Лачлар ушаа йаван,
Сүзәрди зебилли
Балы бизә бакан.

Кирез, ий үрекли,
Жан ажыйан ерик,
Жөмерт тә зердели —
Кужаклары герик.

Кәр чам, сыкы, сыкмыш
Биаз бир бал дамна,
Қаршымыза чыкмыш:
«Ға гелиниз бана!»

— Алданма, ушажым, —
Ихтиар жевиз — буна.—
О дийлдир дост аажы,
Аксын ко бошуна.

Куван са афежән,
Чырак о чамнара,
Верәмәзди хиччән
Брәз бал ушаклара.

Шинди куван биздә.
Банәрыз бал болдан.
Салкым гиби тестә
Бакәр о хотулдан.

Да генә аач балы
Ийериз хеп булуп,
Гелер хем пек татлы,
Дишлермизә долуп...

Бу печидир артык?
Ески бир дост му дей,
Ушак, беки, калдык,
Иа кысметлийиз дей?!

ДИЯЛ САЛТ БАНА...

(Не только мне...)

Сийреттим гөкү
Да денедим йылдызларны саймаа.
Сайдым, сайдым — сайамадым ама
Хепсини гөргү —
Пек чоктулар хем сайысыз йоллар.
Бана да кәр дүшмәз хепси оннар.
Евләр долсуи,
Башкасына да ко олсун.

Денизи гөрдүм
Да денедим далгаларны тутмаа.
Туттум, туттум — тутамадым ама
Хепсини бөлүм.
Салт херкерә далгайды сансын бир.
Өлә баалы геләрдиләр хепбир.
Айыртмадым,
Бирлии гөрсүн хепси брактым.

Инсана бактым
Йапткларны стедим кужак алмаа.

Алдым, алдым — аламадым ама
Хепсини алым.
Пек чоктулар ислә о йаптыклар.
Бана да кәр дүшмәз хепси оннар.
Дүниә долсун,
Башкасына да ко олсун.

ЙОЛЛАР

(Дороги)

Өмүр кадар бир йол,
Гөзәл бир йол.
Өмүр дә йол гиби.

О йол еркен калкар
Да йолланар
Өмүрләң кафадар.

Тараф та өмүржү
Хем дә йоллу,
Хем дә бак йолжу!

2. *хошлуун күйчүклүү*

(детство счастья)

ЕВЛАД

(Дитя)

Чо жүк артык аллаа верди,
Ей, саа олсун о лелекләр,
Чок дарсымы бак билдиләр!
Йәрим саде ама билер,
Колай мы пек йавру гелди...
Кимә бензеер өлә есмер?
Гөзләр кара — ики гүвем,
Баарган са дийл, нижә дүшер—
Брәз ааласын, шинжик гүлер,
Имәк ичин едер серсем;
Ачан сызәр салангачта,
Уйуйәр дөшек тә алтында.
Салт уянсын, ачып гүлер,
Долу оләр хошлу ичер!
Не мутлужа ана-боба!

УШАК БАҚЭР...

(Глядит дитя...)

Бакэр ушак саллангачтан
Гүн айдын'на сефтә,
Ону тутмаа елжезлерни
Ахмакча узадэр тестә.

Бакэр, бакэр үсек гөкә
Котигажык 'чиндән йатык,
Билер ми о, ки гөк гөкә
Қатлы гелер йастык-йастын?

Да хош гелер она, билмәм
Недән. Бу гөк узаклыында
Гөрер о, бежим, билмәм не —
Тутмаа хеп савашэр йолда...

Ушак күчүк, ахмак та таа,
Кужак бир дүннейи алар,
Хошлуун бак буйдур кенары:
Кужак бир гүннән йылдызлар!

ГҮНҮН ШЫЛАЛАРЫ

(Солнца лучи..)

Гөктә йәкһаз гүһү
Булутлан ойнашәр:
Бир шылалы өнү,
Бир үстүндән ашәр..

Будут са завалы,
Қабадыр, аҗамы,
Гүһә, ки шылалы,
Майыл олмуш җаны.

Гүһеш гүлә-гүлә
Өлә о булуду
Серсем етти шүлә
Хем сансын да йутту...

Паллыз калды шымар
Хем шен о гөклердә!
Шылалары ойнар
Майыл гөзлеримдә.

Ама бир ансыздан
Кара бир карт булут
Дурду каршысында —
Калдым бәи салт умут...

Дөндүмкәи ичери,
Не шхош дүрттү жандан:
О гүи гүлүшлери
Бакэрлар патчаздан.

АНАСЫНДА КУЖАК

(С матерью)

Анасыннан ушак
Хич бир быкмээр кужак.
Орада бир дүннә
Топламыш күчүжәә.
Хем тутунмээр, ойнээр,
О кужак бак доймээр
Хем дә копмээр,
Баалы...
Палабыннан гөзүн,
Татлылыныннан сөзүн,
Сыжаклыныннан үрәән,
Қабалыннан кужаап,
Гүлүш көшесиннән,
Солук есмесиннән
Хем дә симнән
Заалы.*/
Анайа да гөрә,
Хич тә бир быкмаса
Ушак кужаклара.

* Заалы — өрүлү, туттурулу.

Ама не дә йапса,
Гелер сыралара,
Учэр йавружак
Да истәмеер кужак...
Аналы.

ИАРЫМ ИАШЛЫ

(В полгодака)

Алты айлык артык ушак,
Зорун гечти бир йарысы,
Бобасында не кабармак,
«Вар бүүк чожуум» — деер
анасы.

Ески адеетчә илк сефтә
Шарап верерләр шопара,
Салт илкин филжени иштә
Атеш йалынында чеврә
Гечеләр үч керә, баара:
«Шарап ичтикчә кызарсын,
сарармасын!»

«ЧӨЧҮ» ОТУРЭР УШАК

(Сидит малыш)

Хей достум, йа гел дә бак,
«Чөчү» отурэр ушак!
Вар мы севинмек ужу
Онжазда, йа да быкмак?
Отуруп, тә-тә йаниээр,
Кафажы таа салланэр...
Тутмайжан ама йатык —
Дайма «чөчү» фырланэр.
Чок не савашты евлар,
Хич ама бракмазды пат
Баре бир керә чөчсүн —
Шинди енседи, тә бак!

ГУГУШ (Голубь)

Пенчеренин сетинä
Гугуш илин бракылды,
Гага дикип гүүсүнä
Шишейä тä дакылды.
Тепинди бир ериндä,
Узатты енесини —
Ичйандакы сетиндä
Отурэр шашмыш гөзлү
Бир шопар тантур тенни
Емзик елиндä.

Лафлары уйду бирдән:
«Гу-гу-гу!» хем дä «Ыгу!»
Аннашмак — хализлердән...
Гугуша гүлүп дишсиз,
Күчүжәән шашы даалэр,
Да бакып елжезинä,
Азына емзин алэр,
Бир-ики емер инжä,
Сора еллернä алып,
Ики дудак саркыдып,

Чепчеврә бакэр,
Она узадэр.

Ей, ушак ұраа жөмерт,
Емзижаа дә азындан
Гугуша хептән верер —
Иавружак онда таа чок,
Беким соскалары йок..

«ТАИ-ТАИ»

Қим о ев ортасында
Курулу аяк-елләр,
Сансын үк аркасында,
Пайванты пачасында,
Бакышы анасында —
Бей, калкмыш ерләр?
О чипичиләр басмыш,
О доннар аяк калкмыш...
Саатлар заман урэр —
Евладым «май-тай» дурэр!
Илк кутлээр те дәдусу:
«Бүүк чожок олсун!»
Шансора о ичердә
Патын канары гезер,
Скемпә дөнер ериндә,
Етек саурдээр пердә,
Изчезләр бакэр ердән —
О о л а д ы м дүзер!

ЕКМЕЕНӢ ГИДЕР...

(На свой хлеб...)

Ушак буўттў кўчўк халкым
Хеп нижӓ бўўк халклар;
О савашты хеп о такым
Қалксын о ушаклар...
Хем пляна чок о икады,
Оннар да йоктулар;
Гежелердӓ уйумады,
Оннар да чоктулар...
Умут пек азды етишсин
О евлатлар йаша,
Дўшўнмеклӓр: бей, не етсин,
Аллаа тутсун ушаа?
Адеетлӓн саваша,
Қо баре бир йылы гечсин...
Хазыр екмек о билмеди,
Чекти ону тердӓн,
Бундан, олмалы, чекетти
Адеет евеллердӓн:
Айырмакта анасындан
Ушак лӓзым шу меклесин,
Кенди ки екмеенӓ гитсин.
Қорлу кўлдӓ бир йымырта.

Бир хамурсуз да питажык
Пишсин атэрлар бабулар.
Койуп ерә — хелал уурлар,
Изин верерләр күчүүнә,
Гитсин кенди екмежиннә!
Тә шинди дә евлад меклеер
Хызлы, нижә бир текерлек.
Кенди екмежиннә гидер..
Кайет адеет салт сырасы
Папэр апайлан бобасы,
Олсун ки бир шарап ичмәә,
Хошлуклан генә елешмәә!

ХАЛВИЦА

Халивица елиндә
Ушак сансын поэт,
Ойнээр те ериндә
Севинмектән, бак пиет
Булмуш уйгун кайет.

Тә йазажэк сансын,
Бакэр о ужуна,
Қиат са йок, нәпсын?
Сыкэр аужуна
Хызлы да аазына
Койэр, орда йазсын...

Татлы о йазылар
Ерйерләр аазында,
Бракып дерин изләр,
Унудулмаз ани,
Билер буну бүүкләр.

Пазмыш мы не йазмыш,
Еммиш о ужуну,
Пазмаа са таа калмыш..
Халвица севиңер,
Делик-делик гүлер,
Сансын шербет-балмыш.

Хем нечин севиңер
Халвица парчасы:
Чоктан өзнек гезер,
Жеңги дә гечирди,
Кытлы йыллар дирди

Хеп савашты дүшмәә
Ушак елжезинә..
Да шинди тә булду
Мутлу хем хош ушаа,
Халвица не йазар,
Татлы ки окуйар!

КЕЛЕБЕК

(Бабочка)

«Кон, кон, келебек,
Кон, кон, келебек,
Бир дилим екмек...
Кон, кон, келебек...»
Иалынайаклы
Шопар өкчеси
Качэр байраклы
Кырда донаклы:
Чичек — биткисиз,
Гүнеш гөлгесиз...
Шүнесиз лүзгәр,
Ки авжы шопар.
Қонэр келебек,
Беклеер тә екмек.
Ама шопарын
Тутан коллары
Ашэр бойлары,
Гөстермеер екмек.
Бөлә ойнамак
Билмәз о учар —
Нечин адамак
Хем дә алдатмак?

Учэр аарамаа
Башка бир шопар.
Салт бир ми ушак,
Майыл илкйаза,
Дерин евелдән
Гелер тутарак,
Бүүлү каларак
Учан биза!..

КАМЧЫЖЫК

(Кнутик)

Шонар, Камчыжык
Өрмө елиндә,
Койун калпакжык,
Кушак белиндә —
Күчүк адамжык
О хализиндә!
Пат! Пат! патладэр
Капу биүндә,
Омуз атладэр —
Не хош гөзүндә!
Камчы — ойунжак,
Парашэр она,
Билсин ми ажаб,
Ки бир замана
Олдуйду фәна:
Урмушту камчы
О дәдусунун
Палпак үзүндә?..
— Ко, брак ойнасын,
Бүүсүн дә бирәз,
Хошлук доймасын
Она бир дә йаз.

«БЕЙГИРЖИК»

(Лошадки)

Бирлийä, икилийä,
На да үчлүйä,
Чожджаклар кишинейä,
Лазлыжак хеп чийнейä,
Тозадыл качэр,
Бейгиржик ойнээр.
Тербеләр кручаланык,
Иан да чуллары,
Чылбырлар кыс бааланык,
Пуларлар гарузланык...
Парышмак гидер,
На да дүүн гелер!
Бейгиржик ойнаркана
Ушаклар сарфош,
Оннара бакаркана
Бобалар не хош!

ЧИЙДЕМӐ

(За подснежниками)

Чийдемӓ чыкмаа
Хер илкйазларда
Чоктандан калма
Бу тарафларда.
Вармыдыр ушак
Дүзмесин шашып
Сопада кыврак
Казгалач башы?
Уйансын кырлар —
Чийдемнӓр сүрү
Ойнамаа чыкар —
Бназ кузулар.
Ушаклар сесли
Ойуна гирип,
Сапсындыр кефли,
Казгалач чекип.
Чийдемнӓр услу
Атлээр качарак
Торбайа, долу,
Гери бакарак...

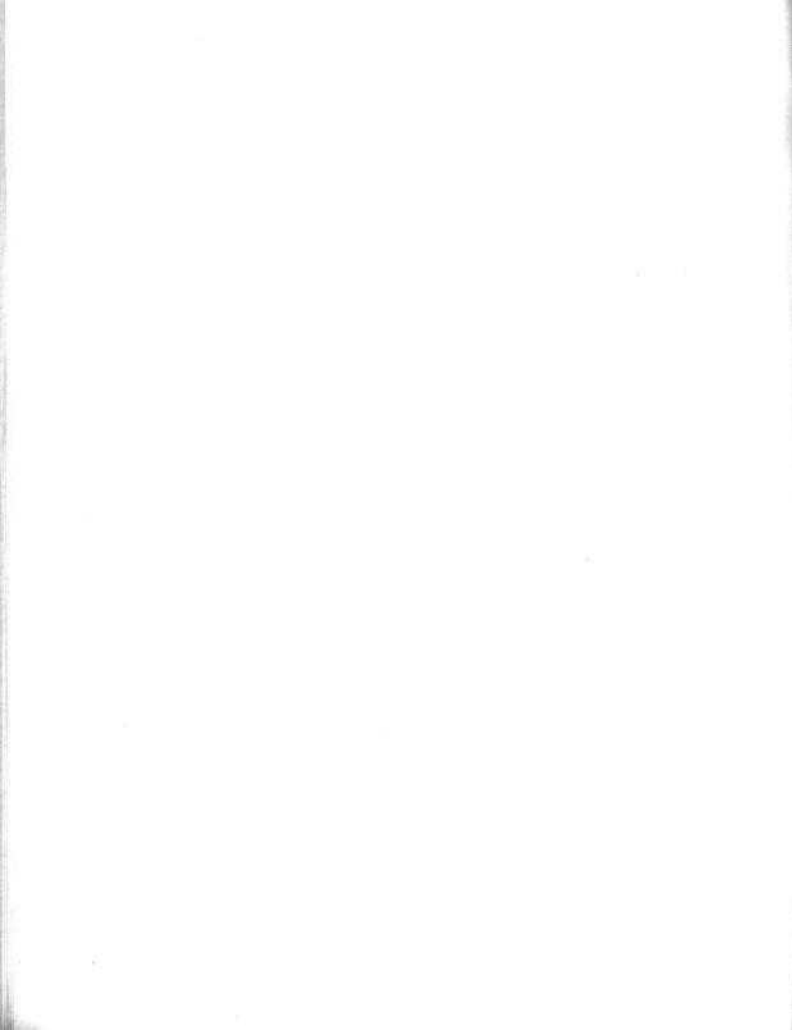
«КАРПУЗЧУКЛАР»

(«Арбузики»)

Сокак топлээр
Авшам үстү
Шопарлары
Сыжак о тозларна.
Гүн узуннуу
Гезди иштә
Да шинди стеер
Оннарлан ойнамаа.
Пайлаштылар,
Бостан-бостан
Пайлаштылар,
Каба тоздан
Тепежикләр
Фырча конду —
Карпузчуклар!
Бир беш шопар
Сакландылар
Тезек плаын
Алт йанына:
«Гарга» оннар —
Гелжек урсуз
Делмәә карпуз...
Не бүүк инан

Ушакларда,
О карпузлар
Хализ орда!
Долу шенник
О сокаклар,
Қахыр бак йок,
Меер бирсейди:
Карпузлары
О гаргалар
Делмесеиди...
Уу-хуу, гарга!

3. *хошлуун севадалыы*
(любовь)

СЕВДА
(Любовь)

Ачан көрпә чоҗужаккан
Илк сефтә дийдин бана,
Булдун киат үренәркән —
Ахт брактын, атеи йана.
Сарфош еттин бакышынан,
Башым тутмушту ондан..
Севдам, сени, ахмаклымнан,
Салт алдыйдым колундан.

НЕЧИН?
(Почему?)

Канады белеклән нечин кушун?
Учмасы да онун нечин куршун?
Пәрдән йәрә ми чок селәм
Дүннә гениши учсун?

Лүзгәрни сачы да нечин сөкүк?
Гезмеси дә онун нечин үркүк?
Пәрләр дарсык мы не хептән,
Филжән допдолу дөкүк?

О кызын үзү дә нечин сүзгүн?
Чожуун да атени нечин сүнгүн?
Тамах татлы мы ичмишләр,
Иязык, филжени бүтүн?..

СЕВЕРИМ

(Люблю)

Северим бāн о вақыды,
ачан чичек ачэр сефтā,
ачан севда филиз верер,
ачан дуйгу олэр тестā.

Северим бāн хем о ери,
ани чичāй олэр гūдā,
ани филиз бūддер кōрпā,
ани дуйгу топлээр куйдā.

Северим пек тā о чичāй,
зерāм ачэр бана доору,
зерāм бūер ūрāйм гиби,
ондан алэр дуйгум коору.

АТЕШ АТЛАМАКТА

(Костры)

Күчүк-гүжүк кайэр ашаа
Бүүк хоружа каршы,
Ай-Тодур йортусу! сачаа
Айаз басма башы!
Ийип-ичерләр адеетән,
Йаалы — битки сыра,
Плэчинталары атештән
Чекип сыра-сыра.
Зору ама генжин дийл бу:
«Сиданка» атламаа,
Атеш йакып сокакларда,
Гежейлән ойнамаа,
Тә чожуклар гезер атлы,
Бөлүк-бөлүк паара,
Гежайчиндән чыкып саклы,
Гөлгә канат кара,
Атлээрлар атеши илип
Қар-кайбелән бирдән;
Бири сейди капмыш гелип
Атларкан атештән...

Күсү хич йок; биләрди кыз,
Гезип бураларда..
Тутулмамыш ама «хырсыз» —
Наара узакларда..

АИ, ГЕЖЕЛӘР, ГЕЖЕЛӘР...

(Ах, ноци, ноци...)

Ай, гежелӘр, гежелӘр,
Не сызлӘерсыныз,
Не сууӘерсыныз?

Ай, генчлӘр, шу ай генчлӘр,
Не дурӘерсыныз,
Не сусӘерсыныз?

Ай, йолжулар, йолжулар,
Не бакӘерсыныз,
Не санӘерсыныз?

Ай, дуйгулар, дуйгулар,
Не гелерсиниз,
Не гечерсиниз?

КОНАКЛАР ГЕЛИРСЕЙДИ...

(Если сваты придут..)

Конаклар гелирсейди,
Селәмнар дүнүрсейди,
Демә, ани кыз тә йок!
Бужакта кыз вардыр чок!
Девер атлы коор атта
Левент кызлар Комратта.
Гагауз, булгар кызы
Панаклары кырмызы.
Чадырын са кызлары
Пек ходулдур наазлары.
Токтур Комрат бүүк бойлуу,
Бушар пак чифтчи сойлуу.
Қара гөзлү Катиләр,
Мави гөзлү Надиләр,
Некадар пелин кырда,
Ондан чок вар кыз бырда.
Вулканештин күйүндә
Қыза бак сәи дүүндә:
Лафларна бирәз йасы,
Карайаз да симасы.
Тараклы булгаркалар —
Сары-сары хасалар,

Чучманнар не кадрели,
Бакышлар не тандрели.
Бей, Молдова, тарафым,
Кызлан долу Буҗакым!
Молдаван хем тагауз,
Украин, болгар хем рус...
Хепси чичек башчада,
Ангысы benim? Ада!

ДЕРНЕКТӓ

(На посиделках)

Кызлар дернек отурэр.
Ўреклэр, ўклў дуйгу,
Ичерсини долдурэр —
Буна йок нӓпсын уйку.
Булушмак — о бўўк дарсык
Иштир кыз башларында,
Дернек тӓ кӓмил тасык
Тузактыр йашларында.
Сыжак башлан кўй йоллу
Чожуклар бӓлўк гезер,
Нӓнда дернек йавклулу,
Айаклар орай чекер.
Ичердӓ олэрлар чифт,
Рӓкейи алып орта,
Сансын дирилер о ип,
Лафларна олэр ортак.
Ай сӓ пенчердӓн бакэр
Хем майыл о генчлерӓ,
Те бирӓр ўзўк дакэр
Елleshик о еллерӓ...
Кендиси дӓ, даланып,
Башларна фенец олэр...

Бириня чожукларын
Кач керя о гоз койяр...
Ама насыл айыртсын,
Не урөклан, ажысыз
Йариндан йари алсын?
Толя, хеп калэр йалныз.

КЫСА ДАЛГАДА
(На короткой волне)

Сән хеп деерсин йалпак: «Севгилим»,
Текрарлээрсин да кәр чок керә,
Ама нечин сә, йәр, гөзелим,
Дойамам бу йанар гөзлерә.
Караннык, фламурун хош сеси,
Иа сән сус, ко гөзләр лафетсин —
Гөрежәм гежедә, булажам,
Гөзлерини шафкында тутажам
Зевкили хаберләр,
Ахтындан ки геләр
Қысажык далгада,
Севда программында...
Лафларын быкылмаз йалпаклы,
Гүлүшүи не геврек, шыралы!
Ама нечин сә генә, ханым,
Гөзлернә сусамыш о жаным.
Караннык...
Уйдурсан далганы далгама,
Экранжык олсалар гөзлерин,
Хер авшам туталым программы
Йылдызлы хем о гежелери.

РААТСЫЗЛЫК...

(Тревоги)

Сансын раатсыз севдамыз
Хайдамышты колкола
Икимизи, дийл йалныз,
Тайгайа, узак йола...
Дийлдик орда саде биз —
Ў рекләр — йылдыз долай
Хепси генч, чемрек, теллиз
Чадырлар хем бир алай.
Дүшлери герчек йапмаа,
Дирилтмәә бу ерлери,
Севдайы ишә катмаа
Биз гелмиштик сефери.

Поргуну авшам үстү
Бир фасыл дуйгу еснеер,
Енисей бойу пүскүл —
Дарсыклы йәрләр гезер...
Дерә селжәзи илин
Паваш түркү шыршырлээр,
Елимдә сенин илин
Куш гиби үркек фырлээр

О түркү сансын бизә
Шнетлерни уп-уйдурэр,
Сибирь, сесни дүзә,
Севда ахты дуйдурэр:
«Сенинән тайгадайым,
Майылым дуйгума,
Хошлу бир севдадайым,
Дарсыкым йавклума...»
Бу сесчези чаларды
Чамнэр да, ихтиарлар,
Гөктә чыкмышты ай да —
Нарлак не шылалар!
Топлуйду йылдызлар да,
Айы долай сарып,
Да хеп бөлә чаларды
Гежә сеси баарып:
«Сенинән тайгадайым,
Майылым дуйгума,
Хошлу бир севдадайым,
Дарсыкым йавклума...»
Тайга, тайга,
Тайга, тайга...
Бу сесчези чаларды
Чамнар да тайгада.

Сансын бизә хепсижни
Бакарларды, гөзеллэр,

Сән дә дәрдин: «Кимсейжин,
Сендән каарә, дийл бир йәр...»
Ай са чамнар ардындан,
Пәрләрә олуп майыл,
Сийретсин дә сабаадан
Генчлери бөлә кайыл.
Бән дә сейди семели,
Ўрәәм шекер сепели,
Хеп чалардым авшамда
Иаваш сесли авамда:
«Сенинән тайгадайым,
Майылым дуйгума,
Хошлу бир севдадайым,
Дарсыкым йавклума...»

Бу түркү калмаз бир дүш —
Не дашар йарәр бизә!
Кө олсун хализ гөрүш
Тайгада генчлимизә.

БИЛМӘМ...

(Не знаю...)

Билмәм...

Да ким билрдрир санки,
Недән дууар о кадыннар?
Не дуйгулар чекәр, ки
Бөлә зариф, тандил оннар!
Билмәм...

Нүлфер*/ чичәән краасы мы
Газмыш о теи суратыны,
Меневша бакышы мы
Өнмүш гөзләр айдыныны?
Билмәм...

Гежә ми йылдызыннан
Чырпымыш көмүр сачларыны,
Растык мы йалдызыннан
Чекмиш орак кашларыны?
Билмәм...

Дудакларна да нечин
Конмуш о ал бүржү гүлжәз?
О сесинә дә нечин

* Н у л ф е р — су чичеклериндән.

Кушчаз вермиш татлы
дилжӑз?
Билмӑм...
Феслен ми кокусуннан
Есмиш солук о солуна,
Далжӑз мы алмасыннан
Кӑрпӑ йатмыш койнусуна?
Билмӑм...
Сабайланкы чичӑн ми,
Гежӑ-сефаа гӑзлериндӑ,
Дууэрсыныз, еркен ми
Семиз чичек ичлериндӑ...
Ачык гӑклӑр дӑ беки
Сизинӑн аар-ӑклӑ гезди,
Ешил башак мы йеки
Сӑдӑнӑн, айол, беследи?
Па, беки, баа чотуу кӑр
Ӱзӑм мемейлӑн шыралы,
Гӑнешлӑн севишӑркӑн,
Емзик верди балдан татлы?
Дениз кӑпӑӑ бобан ми,
Далга-далга солук ала,
Темрӑ буусу анан ми,
Айна-айна чыкан йола?
Билмӑм...
Да ким билирдир санки,
Недӑн дууар о кадыннар?
Не дуйгулар чекӑр, ки

Ола̄ зариф, тандил оннар!
Салт бир аннээрѳм, ани,
Бѳла̄ дуума герѳик не вар,
Хич ѳокту ниѳа̄, мали,
Гетирмесин о «бабулар»!
Ей, насыл оннарсыз ѳа
Дѳннѳа̄ ыхар евлат-евлат?
Ей, насыл ай дууар ѳа,
О ѳоккан бу ердѳа̄ осаат?
Даннар тунар,
Тѳркѳ донар,
Уѳсѳа̄ гѳкѳн
Гелир чѳлсѳн,
Бизим дѳшлѳр
Ерѳ дѳшѳр,
Канатсызлы
Сенѳр хызлы,
Иш алифин
Гечѳр кефи
Хем ѳмѳрѳн
Качар ѳнѳ...
Билмѳм...
Да ким билирдир санки,
Недѳн дууар о кадыннар?
Не куветтѳн гелир, ки
Бѳла̄ лѳзымныклы оннар!
ѳок...

Ток насыл инанасын,
Ки, өмүрүн сән гержижин,
Бир кемиктән оласын —
О Адамын кырык йежин...

МААНЕЛӀР

(Маани)

Не шен бакты хавалар,
Чоӄжуклар кушку калар:
Бааларлар'чиндӀ гезер
Биаз-биаз хасалар.

ГӀллӀр ачты ал, биаз,
ГӀӄӄӀлӀ тутӀр далӄаз.
ГӀзӀл кызын койнусу —
Ачык феслен кокусу.

Қара ӀзӀм сачакта,
От бичериз алчакта.
Аклым хеп бир шӀпели!
Павклум дийл ми качакта?

Кызлар, кызлар, хей
кызлар,
Нечин дийлим бир
кептар?
Сиз бени гийӀсиниз —
Дели олсун геӄжелӀр!

Севда, севда — бал ичи,
Малижним, копту ичим.
Да йанды фырын гиби
Карагöz бир кыз ичин.

* * *

Даа башныда мешälär,
Кимдир бизä геләннәр?
Беш атлы пешкир баалы,
Дүнүржүйä бензәрләр.

Чайыр ичи саз долу,
Хер инсанын вар оолу.
Бизä салт бирәр олса
Сапсын буйаны йолу.

БИР БОЗА ОЛСА...

(Бражку бы...)

Евелләр хору ери —
Соакта, тозлу ердә.
Иаамур йаады — чамурда,
Курудуйнан — толачта...
Иада чайыр ичиндә,
Кәр толока сыртында,
Дермениәр арасында...
Шинди клуб өнү асфалт,
Гениш хоруйу узалт.
Ианнары — аачлык, гөлгә,
Квас хем су шишелери
Бузлу кадалар 'чиндән
Бакышлы бакәр серин;
Хеп орда да «дондурма»
(Азыны пек долдурма)
Сарма-сарма йан йатәр,
Кўплердән хеп гөз атәр.
Ама һайнда бир боза?
Гениш диплои кадайы
Саралым генә олса,
Ўсек одун чөлмекләр
Кестирсин солуумузу,

Гөрейим, нижә тамах
Иукары калкәр дилләр!
Шинди аздыр, ким билир,
Бозанын дады недир:
Ўресни серинедир,
Ий гелмек сарфош едир,
Ойун чок бүржү гидир!

КИМ ДЕМИШ?

(Кто говорил?)

Ким демиш, ани кары
Ааламаа салт бежерер?
Ким, еркек олмушлары,
Карылары илк сефер,
Бей, гүжөндирмиш жансыз?
Калмамыш дили дона,
Буулмамыш о ап-ансыз!
Ким сефтә урмуш она
Да курумамыш колу?
Ким афсыз сатмыш ону
Да делермемиш йолу?
Ким о, ким, ани урмуш?
Ким о калын кафалы?
Өнүндә насыл дурмуш
Сенин, о чаршы малы?
Карылар, сиз буннары
Чектиниз, беким, олур?
Бастырдыңыз кахыры —
Адыңыз гүнеш долур!
Кары үзү кирленмәз,
Кары үрәя верилмәз!

Хеп чичек гиби темиз
Дүннейә гөзәл бакыр,
Хеп севда гиби четин
Өмүрә гүдәр хатыр.

ДҮҮНДÄ
(На свадьбе)

Гелди о гүз үклү кошу,
Иавклу олэр йәрләр.
Мутлу не кайнналар, хөшлу,
Дүүндән иннеер ерләр.
Аннашмаклар гечти услу,
Нышаннамак олду;
Бошчалыклар хазыр, узлу,
О ичерләр долду.
Фенцә гидер жумаартеси
Даул дүүлер гежә
Хем дышарда кавал сеси,
Ичерлердә гезин тезчә.
Бу илк авшам, дышар бтер,
Хеп «Ифа-и-хи-хи!»
Бир ичердә дә гийдирер
Крәсница гелни,
Банка ердә дә гүвейи
Едерләр траш ени.
О гийдирмәк ама олмаз
Аалатмаксыз, лафсыз,
Пелни дә өрмеерләр: бир наз —
Сүүшсүз йа колачсыз...

Тә кесмеер устура трашта —
Түркү истеер чалсын
О дружкалар бир тарафта,
Гүвә пара атсын.
Пазар гүнү хализ о дүүн:
Сабайлан гелин
Теллеерләр бой стевнозчин бүүн:
Клубумузда ени.
Да авшамадан гелендә
Хеп дүүн ойнээр, конуш!
Авшам үстү дә бирнедән
Чинзә сыра конмуш:
Тә девер данцу изиннеер,
Ойнээрлар йастыклар,
Талигалар үклү иннеер,
Адамээр сокаклар...
Гелерләр хепси гүвейә,
Сөлетмек олэр:
Гелин сандыын тә үстүндә
Гүвөйлән отурэр.
Ики ушак кужакларна
Койэрлар: кыз, чожок,
Гүвә баашыш авучларна
Верер татлы онжук.
Калкып аяакча, икиси
Гелин-гүвә беклеер
Олсун хализ сөлетмеси —
Саадыч тә чекедер:

Чаарып, гечин ки ичери
Генчләр, буйурсушнар.
Да крәсницэйлан бир сесли
Тутэрлар бир бөшча,
Соруп орда, не вар.
Гелин-гүвә верер жувап:
«Бурда вар туз-скмек!»
Бөлә хеп үч керет жувап
Верерләр! «Туз-скмек!»
Койэрлар сора буук софра,
Адеет, адеет гидер,
Сабаадан дүүн! Хелал, топраам,
Не конушмаа билер!
«Баллы раки» хем «Афталык»...
Хич битмесә о дүүн,
Генчлик булду бак ватааннык,
Хошлу дүүнжүйүм бууи!

Ыр гун ода да паргемши:
 Калы бир тўрк, ааар ерда,
 Заабт ми не, кўна гелмиш.
 О кўн башы калмыш терда:
 Кима койсун бу заабди?
 Чинар хем, женабет, баарар...
 Теклиф, хатыр... еи, ха гилн
 Пордана бабула каяр.

Пордана бабу алытмын
 Дил сатт кўнда, ашырды:
 О бабулк етмаа калмын
 Те мях илгарындан бирда.
 Пашармын о чоктан, чоктан,
 Ачан Султанмын чорбажы
 Пешни кырай бу Бужакта,
 Инсан да фитмиш зорбажы..
 Тегсин кўна Осман-заабт,
 Пидр гержелемаа конаа,
 Она икрам — имаа, икит
 Етир, хем дур аиак она.

МЕРЖИМЕК
 (Чевевица)

МЕРЖИМЕК

(Чечевица)

Иордана бабу аңылмыш
Дийл салт күйдә, ашырыда,
О бабулук етмәй калмыш
Те мых йылларындан бырда.
Пашармыш о чоктан, чоктан,
Ачан Султанмыш чорбажы
Пелин кыраы бу Бужакта,
Иисан да фитмиш зорбажы...
Гелсин күйә Осман-заабит,
Гидир гежелемәй конаа,
Она икрам — имәй, ичкит
Гетир, хем дур аяк она.

Бир гүн өлә дә разгелмиш:
Калып бир түрк, аалар ердә,
Заабит ми не, күйә гелмиш.
О күй башы калмыш тердә:
Кимә койсун бу заабиди?
Чинар хем, женабет, баарэр...
Теклиф, хатыр... ей, ха гиди
Иордана бабуда калэр.

Ама олмаз кахырланмаа,
Зерә ишләр чыкмыш жўмбўш,
Гелмиш тўркўи не башына —
Бўтўн о кўй шишмиш гўлмўш.
Таман о гўн бир бўўк чаун
Йапмышты бабу мержимек
(Долуймуш екили аул,
Олсун она бир кыш имек).
Дуруп лафа конаккан брәз,
Софра койэр, хызлы дўнә,
Сормаз да хич: ийир-имәз,
Сўрер бир бўўк чанак оиә.
— Буйур, бә тўрк, бир мержимек,
Ийип буну, истәрсин таа.
— Бей, не фасылдыр бу имек,
Ийип, калырым мы бәп саа?
— Она дўшўнмә, коркма хич,
Ушак гиби бир геич олжан!
Ал, и. Тә сўт хем ал да ич —
Пашаманда унутмайжан...
Да чекедер имәә бу тўрк,
Гиттикчә таа татлы гелер
Да бабуиә гөзәл бир кўрк,
Разы олуп, хелал едер.
Чанаа о бабу енидән
Тепә ўклў шу гетирер
Хем метедер, да шениктән

О түрк буну да битирер.
— Татлы, ба бабу, мержимайн,
Шуну ийирим канаахтан!
— Не берекет чыкэр, билсән:
Бирәр килә — бир чанактан!
Кушаа чөзүп, бу түрк силер
Таа бир чанак, ичер сүдү...
Олуп даул, анжак фислеер,
Чанаа бир тарафа сүрдү.
...Патта йатэр бу мусаафир,
Жамал да үстүндә — ана.
Гөрер бир дүш, гөрер ики...
Да бир үрек тутэр, аман!
Бир дышары, бир ичери,
Качэр Осман, сансын ушак,
Да хеп сорэр, дөнүп гери:
— Бирәр килә ми бир чанак?
— Бирәр, чожуум, таман бирәр!
— Аман, идим бән үч анжак...

КАХЫРЫН ИНАДЫНА

(Горю назло)

Күллү бордей 'чиндә — о чобажыйды,
Хеп тавана урарды тепеси;
Таван са — үч аляк бөртү аажыйды...
Ходул, ама Прикоки... переси!
Аул ериң бир йан казык бекләрди
Варлыы. Варлык та аз мы варды йа?
Тә бир кеди, пек дийл чоктап геләрди —
Евдә артык быкмышты пардыйга;
Адык гелмиш чувал, чүрүк саманнан —
«Синек сызран» чорбажыдан баанын,
Чүнкүм о гүлдүрмуш ону йаланнан;
Ушак та чок — чаарын-баарын...
Кеди сә кбр, конаа пек беенмемшти,
Сапарды бирнедән Барақлара.
Кары да, нечин сә, үренмемшти
Прикокийн браксын пек раатлара:
— «Чок сүртмейжез сенин бу йамулманнан,
Гегир бишей имәә бә, хасталык!»
— «Па сус, маре, сенин о сызламаннан,
Ажыкмамыз таа дийл бир афталык...
Сән таа ий бак та йап бир мамалига»,

— «Е уи? Бир мамашига да чыкмаз!»
— «Чыкмарса бир, ики күчүк бозмаз!»
...О бутакым достлуйду йашамаккан,
Кахыр онда баалыйды казыкта.
Евә гелдикчә, саллайып пармаккан:
«Саат гит бендән, каләрсин аачлыкта!»
Нениди фодулламанасын Прикоки?
Таа ийди ми йатып ерә өлсүй?
Кимә о кахыры олур браксын ки —
Зенгин алмазды, кәр терси дөнсүй?
О, зестледи ону таа ий жумбүшлән,
Гүлдү ону бордей көшесиндән;
Шу хасыры дартты ондан гүлүшлән,
Кахыр да чатлады үфкесиндән!

ЧЕКИШМЕК

(Ссора)

Хей, суватанак,
Не дар доннарын?
Брак, суватанак,
Не дар лафларын.

Бей, кардашлык,
Не көр буазын?
Брак, кардашлык,
Не көр икрамын.

Бә, кожом, бә,
Не суук йанажыын!
Брак, мари сән,
Не суук өпемежини!

ЕВЛИЛӘР
(Молодожённы)

Пылдызлы дүшләр,
Гүлүшлү йашар
Ики генч гүдәр --
Жаннары ташар,
Иавклулук кызгын,
Севдалы йалын --
Буннары сарар,
Гөмежи бадын.

Годады бир дүүн,
Утанжак гелин...
О — тугар ону
Ўстүндә елин;
Қысметли гелин
Гүвейя майыл,
Бир лафсыз она
Евленсин кайыл.

Лумбурту битти,
Алды комшулар

Гери ишлери;
Топлу баашишләр,
Пыканды каплар,
Пакланды артык...
Кыс-кыврак сардык
Евли генчлери

О, аймыш сансын,
Суукланмыш жаны:
Кәр гүлсә гелин,
Хем ондан йаны,
Сансын дийл өлә,
Нижә о стемиш...
Гелинә гүвә
Бир фасыл гелмиш.

— Ех, билейдим бәи,
Сенин гибийә
Евленмәздим йә —
Ўз йыл кыз ола!
— Бүүк зоорум беним
Варды алайым
Сени, бир чарпы,
Евә топлайым!

...Нечинсә бәлә
Раргелер ара:
Үрсенер генчләр
Ешнини олжаз
Дийл вакыдында?
Да гелер сыра —
О евли генчләр
Салт бесләер йара.

ҮЧ ТАБЕЕТ
(Три привычки)

Пашамакта разгелер
Чок ишләр. Инсан сөксер,
Ани евелдән калмыш
Үч түрәү табее, сәйлесер...
Бирисини комшусу
Коймуш карпуз туршусу.
Ерифин дә гелиши,
Олмуш лэхуса дейши.
Жаны истемини ийши.
Да гелдийнән бир керет
Комушу тырмык ичин,
Ерифим анәр иши.

Икиләмеер, битирер
Лафыны о комшусу,
Гечмеер чок та гетирер
Карпуз туршусу.
Ихтиар боба денемини
Үрүк лафлан да демини!
— «Ададын да гетирдин,

Тутгун лафыны —
Адамсын!»

Башка бир дā комшусу,
Ениклейип домузу,
Хич адамээр — гетирер
Бир потмар, хелал едер.

Ихтиар боба денемиш
Ўрўк лафлан да демиш:
— «Хич адамадын, вердин,
Йаптын бир ийлик —
Хелалсын!»

Бириси сā адамыш,
Емин етмиш беш карыш.
Ама бўўи дā йок хабер:
Не гечер, не дā гелер.

Ихтиар боба денемиш
Ўрўк лафлан да демиш:
— «Ададын да йапмадын,
Лафы тутмадын —
Ешексин!»

Беким шинди табеетләр
Дийлдир үч, ама ики?
Ким билер, о ешекләр
Беким өлдүләр? Беки...

БАБУ ИШИ
(Старушечье дело)

Кимсә, бир ихтиар
Бабу панайырдан
Евинә варар.
Йымырта мы не
Сатмыш, лафедер
Кенди-кендине:
«Бирәрә вердим.
Санки дийл ми аз?» —
Гидерәк деди.
Бирдә, гечерәк,
Тә ларек бакәр
Она гүлерәк:
— Гир, ба бабужуум,
Бир шарап буйур!
Вар мы дәдужуун?
— А-а, шарап ичмәм!
Дөк боза бана
Тез, зерә гижәм.
Буйурмуш-ичмиш,
Сора парайы
Чыкарсын стемиш..
Иок пара — дүшмүш.

«Беким те ерә
Дүштүләр» — гүлмүш.
Аарамыш, бакмыш,
Бишей гөрәмсөр.
Да чыкып бракмыш.
Дышарда бирдән
Айдын белермиш
Бабуя ердән.
«Беким бурада
Парамы булжам?
Те-те шурада...»
Да гезер илик...
Ама не йоктан
Гөрежән ийлик?
Бирдә, тә гечер
Кати мааледән,
Бабуя сечер:
— Не аарээрсин, ма?
Кайбеттин бишей?
Кайбеттим, аман!
— Наши кайбеттин?
— Парамы, айол.
— Нанда йа ектин?
— Те-о ларёк, артаа!
Дәрди шу калик
«Ич шарап та» таа.
— Не фасылсын, маа!

Орда кайбеди,
Бурда аарамаа!
— Орда карангык,
Насыл аарайым?
Бурда айдыннык...

ИЧИНДЕКИЛӘР

(Содержание)

I. ХОШЛУК (Счастье)

Йылдызым (Моя звезда)	5
Поэт!	6
Билсин дүннә... (Пусть знает мир...)	8
Япраклар (Листья)	11
Колларын дуvasы (Мольба рук)	13
Аталар уйуйәр... (Спят предки...)	15
Истейиш (Желание)	16
Инаным (Вера моя)	17
Тарафымын үрәй (Сердце края)	19
Лүзгерин шенни (Радость ветра)	21
Адымнар (Шаги)	22
Адеетчә сән дә (И ты)	24
Некадар йылдыз... (Сколько звезд...)	25
Омүрүм (Жизнь моя)	26
Бүү, катина... (Расти, тамариск)	28
Бакарак калсам... (Приковал бы взор...)	30
Хошлуун аҗысы (У радости боль)	32
Киннийим ми? (Жажду ли я мести?)	34
Баллада есабы (Вместо баллады)	36
Бужак гелии ми гетирмиш... (Свадьба ли в Буджаке...)	41
Бураларда (В этих местах)	43
Масалын зоору (Сказкины заботы)	45
Ихтиар (Старец)	46
Севинчлик (Радость)	47
Фидан балы (Мёд)	49
Дийл салт бана... (Не только мне...)	52
Поллар (Дороги)	54

2. ХОШЛУУН КҮЧҮКЛҮҮ (Детство счастья)

Евлад (Дитя)	57
Ушак бакэр (Глядит дитя)	58
Гүиүн шылалары (Солнца лучи)	59
Анасында куҷак (С матерью)	61
Парым йашлы (В пол годика)	63
«Чөчү» отурэр ушак (Сидит малыш)	64
Гугуш (Голубь)	65
«Тай-тай»	67
Екмеена гидер... (На свой хлеб...)	68
Халвица	70
Келебек (Бабочка)	72
Камчыжык (Кнутик)	74
«Бейгиржик» («Лошадки»)	75
Чийдема (За подснежниками)	76
«Карпузчукар» («Арбузики»)	77

3. ХОШЛУУН СЕВДАЛЫЫ (Любовь)

Севда (Любовь)	81
Нечин? (Почему?)	82
Северим (Люблю)	83
Агеш атламакта (Костры)	84
Ай, гежеләр... (Ах, ночи...)	86
Конаклар гелирсейди... (Если сваты придут...)	87
Дернекта (На посиделках)	89
Кыса далгада (На короткой волне)	91
Раатсызлык (Тревоги)	92
Биләм... (Не знаю...)	95
Маанеләр (Маани)	99
Бир боза олса... (Бражку бы нам...)	101
Ким демиш? (Кто говорил?)	103
Дүүндә (На свадьбе)	105

4. ЖҰМБҰШЛАР (Шутки)

Мержिमек (Чечевица)	111
Қахырын инадына (Горю назло)	114
Чекишмек (Ссора)	116
Евлиләр (Молодожёны)	117
Уч табетт (Три привычки)	120
Бабу иши (Старушечье дело)	124

Дионис Танасоглу

Счастье

(На гагаузском языке)

Редактор Г. Гайдаржи. Художник Б. Поляков. Художественный редактор И. Кырму. Технический редактор Г. Андреева

Сдано в набор 11/XI-1969 г. Подписано к печати 16/IV-1970.
Формат 60×90^{1/2}. Бумага тип. №1. Печатных листов 4,0.
Уч. изд. листов 2,88. Тираж 1000. Цена 30 коп. Зак. №221.

Издательство «Қарта Молдовеняскэ»
Кишинев, ул. Жуковского, 41.

 Кишиневская типография № 2 Полиграфпрома Госкомитета Совета Министров Молдавской ССР по печати.

карта молдовенякэ * 1970